

1. Ο αναδυόμενος εαυτός (0-2^{ος} μήνας)

- Ο 2^{ος} μήνας είναι ένα ορόσημο!
 - Το βρέφος ξεκινά να κάνει βλεμματική επαφή,
 - να χαμογελά πιο συχνά,
 - μαθαίνει πιο γρήγορα,
 - αλλάζουν τα αντιληπτικά πρότυπα παρατήρησης,
 - ωριμάζουν τα κινητικά σχήματα,
 - σταθεροποιείται ο κύκλος δραστηριότητας-ύπνου
 - κ.λπ.
-
- Οι γονείς παρουσιάζουν 2 εικόνες του βρέφους: ως ένα φυσιολογικό σύστημα που χρειάζεται ρύθμιση (θρέψη, ύπνος κ.λπ.), και ως ένα πρόσωπο με υποκειμενικές εμπειρίες, κοινωνικές ευαισθησίες και μια αναπτυσσόμενη αίσθηση εαυτού (π.χ. «α, θες να το δεις αυτό», «κάνεις έτσι για να φέρει το μπουκάλι πιο γρήγορα η μαμά», «το πέταξες επίτηδες, ε?»), ως αυτό που θα γίνει στο πλαίσιο της βρεφικής ζώνης εγγύτερης ανάπτυξης.

- Τα βρέφη από την αρχή αναζητούν αισθητηριακές διεγέρσεις
- Έχουν προτιμήσεις ως προς τις αισθήσεις και τα ερεθίσματα που αναζητούν.
- Σύμφωνα με τον Bruner (1977) τα βρέφη, από τη γέννηση, έχουν την τάση να διαμορφώνουν και αν δοκιμάζουν υποθέσεις. Τα βρέφη συνεχώς «αξιολογούν», από την άποψη ότι «ρωτάνε»: είναι αυτό διαφορετικό από ή όμοιο με αυτό;
- Οι γνωστικές και οι συγκινησιακές διεργασίες δεν μπορούν να διαχωριστούν.

➤ ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΟΥ ΕΑΥΤΟΥ

- *Είναι μια άμεση, αδιαμεσολάβητη από έννοιες, μη στοχαστική ενημερότητα (awareness) της εμπειρίας που έχει το νεογέννητο με άλλους, όταν οι τελευταίοι αλληλεπιδρούν μαζί του (για την κάλυψη των φυσιολογικών αναγκών και την κοινωνική αλληλεπίδραση – οι γονείς συμπεριφέρονται στο βρέφος ως εάν να είναι ανθρώπινο ον).*
- Το βρέφος βιώνει αυτές τις εμπειρίες ως ασύνδετα, ασυσχέτιστα και ανολοκλήρωτα βιώματα. Όμως, το βρέφος βιώνει και καθαυτή τη διαδικασία της αναδυόμενης οργάνωσής τους.
- *Η αίσθηση του αναδυόμενου εαυτού είναι εμπειρία της αναδυόμενης οργάνωσης, καθώς και του παράγωγού της.*
- Η ανάπτυξη της οργάνωσης αποτελεί ένα είδος μάθησης.
- *Το πρώτο σημείο αναφοράς γύρω από το οποίο διαμορφώνεται η πρώτη αίσθηση του εαυτού για το βρέφος είναι το σώμα: η ενότητά του, οι πράξεις του, τα εσωτερικά του αισθήματα, η μνήμη όλων αυτών.*

Μια πρωτογενής συνείδηση

- Ο Stern στον νέο πρόλογο της 2^{ης} έκδοσης του βιβλίου το 2000, αναγνώρισε ότι από την αρχική του θεωρία για την αίσθηση του αναδυόμενου εαυτού έλλειπε μια εννοιολόγηση της συνείδησης. Εκεί υποστήριξε ότι η εμπειρία της αναδυόμενης οργάνωσης πρέπει να αποτελεί ένα διακριτό, οριοθετημένο γεγονός ή στιγμή, ένα είδος «αναδυόμενης-ύπαρξης στην παρούσα στιγμή» (coming-into-being at the present moment).
- Αυτή η πρωταρχική συνείδηση δεν είναι αναστοχαστική, δεν ρηματοποιείται, και διαρκεί μόνο κατά την παρούσα στιγμή που αντιστοιχεί στο «τώρα».
- Προκειμένου να γίνει κατανοητή, ,θα απαιτηθούν δύο έννοιες: τα παρασκηνιακά αισθήματα (background feelings) και το αποβλεπτικό αντικείμενο (intentional object).

- Όλες οι νοητικές πράξεις (αντίληψη, συναισθήματα, σκέψεις, ενθύμηση κ.λ.π) συνοδεύονται από σωματικές πληροφορίες, κυρίως εσωτερικές αισθήσεις. Αυτές οι εσωτερικές πληροφορίες περιλαμβάνουν στιγμιαίες καταστάσεις διέγερσης, δραστηριοποίησης, τονικότητας, κορεσμού, ευεξίας κ.λπ. Αυτού του είδους της πληροφορίας ο Damasio τις ονομάζει «*παρασκηνιακά αισθήματα*» (background feelings). Ο Damasio, μάλιστα, αναγνωρίζει την ομοιότητα μεταξύ των παρασκηνιακών αισθημάτων και των αισθημάτων ζωτικότητας. Πληροφορίες επίσης παρέχονται και από όλα όσα το σώμα κάνει προκειμένου να επιτρέψει, να υποστηρίξει, να ενισχύσει κ.λπ., την παρούσα νοητική δραστηριότητα (αντίληψη, σκέψη κ.λπ.), όπως: σωματικές στάσεις που διαμορφώνονται ή διατηρούνται, κινήσεις (των ματιών, του κεφαλιού ή του σώματος), μετακινήσεις στο χώρο, συστολές και χαλάρωση του μυϊκού τόνου κ.λπ. Το σώμα ποτέ δεν αδρανεύει. Δηλαδή, το σώμα παρέχει συνεχώς έντονη ιδεοδεκτική ανατροφοδότηση.
- Όλες αυτές οι σωματικές πληροφορίες προέρχονται από τον εαυτό, έναν ακόμα απροσδιόριστο εαυτό. Αυτά τα αισθήματα συνήθως δεν γίνονται συνειδητά. Υπάρχουν στο παρασκήνιο, και αποτελούν την αέναη μουσική ενός ζωντανού οργανισμού.

- Η δεύτερη έννοια είναι αυτή του αποβλεπτικού αντικειμένου (intentional object), όπως χρησιμοποιείται στην φιλοσοφία. Αποβλεπτικό αντικείμενο αποτελεί οτιδήποτε «προς το οποίο εκτείνεται», απευθύνεται ο νους. Οτιδήποτε βρίσκεται «στο νου». Π.χ. μια κόκκινη μπάλα, η θηλή στο στόμα, μια σκέψη, μια ανάμνηση.
- *Πρωτογενής συνείδηση* είναι το ζευγάρι/η ένωση, σε μια παρούσα στιγμή, του αποβλεπτικού αντικειμένου και των παρασκηνιακών αισθημάτων από το σώμα. Οι σωματικές πληροφορίες προσδιορίζουν ότι είσαι εσύ που έχεις τώρα αυτή την εμπειρία του αποβλεπτικού αντικειμένου. Μια αίσθηση του εαυτού αναδύεται ως ο ζων φορέας της εμπειρίας του αποβλεπτικού αντικειμένου. Αυτό σημαίνει αίσθηση του αναδυόμενου εαυτού. Πρόκειται για μια εμπειρία του να είσαι ζωντανός ενώ συναντάς τον κόσμο (ή τον εμένα τον ίδιο) σε μια δεδομένη στιγμή. Το περιεχόμενο της εμπειρίας αυτής μπορεί να είναι οτιδήποτε.

- Οποτεδήποτε λαμβάνει χώρα μια στιγμή πρωτογενούς συνείδησης, ο εαυτός γίνεται αισθητός ως φορέας εμπειρίας και τοποθετείται στον κόσμο. Μια αίσθηση αναδυόμενου εαυτού κάνει την εμφάνισή της στο παρόν.
- Αν και αυτές οι στιγμές πρωτογενούς συνείδησης είναι σύντομες και περιοδικές, δρουν ως επανα-ακροάσεις της διαρκούς μουσικής της ζωής. Η αίσθηση του αναδυόμενου εαυτού είναι ένα είδους «παλμού», σύμφωνα με την ορολογία του Damasio, που διαρκώς ανα-προσδιορίζει τον ζώντα εαυτό κατά την εμπειρία. Επιπρόσθετα, η δυναμική ποιότητα των αισθημάτων ζωτικότητας εξασφαλίζει ότι η εμπειρία έχει ένα χρονικό γραμμικό περίγραμμα.
- Ο Stern υποστηρίζει ότι οι σκύλοι και άλλα ανώτερα θηλαστικά βιώνουν κάτι παρόμοιο.

- ◎ Οι επιμέρους διαδικασίες που συνεισφέρουν στην αίσθηση του αναδυόμενου εαυτού είναι: η ατροπική αντίληψη, η φυσιολογική αντίληψη και τα αισθήματα ζωτικότητας.
- ❖ ατροπική αντίληψη: η ικανότητα μεταφοράς πληροφοριών από την μια αίσθηση σε κάποια άλλη.
- Π.χ.
 - Πείραμα Meltzoff & Borton (1979): πιπίλες (όραση – αφή)
 - Πειράματα MacKain et al. (1981, 1983) και Kuhn & Meltzoff (1982): ήχος – κίνηση στόματος (όραση – ακοή)
 - Πείραμα Lewkowicz (1992): ρυθμικός ήχος – οπτική απεικόνιση ήχου (ακοή – όραση)
 - Πειράματα Metzoff & Moore (1977) και Kugiumutzakis (1992): μίμηση (όραση & ιδεοδεκτική αντίληψη)
 - Πείραμα Field et al. (1982): μίμηση συναισθημάτων (χαμόγελο, συνοφρύωμα, έκπληξη)
 - Πείραμα Lewkowicz & Turkewitz (1980): ήχος και φως (ταίριασμα έντασης)

- Ο Stern υποστηρίζει ότι τα βρέφη, μάλλον, δεν αντιλαμβάνονται τις πληροφορίες ως ανήκουσες σε κάποια μεμονωμένη αίσθηση. Μια πληροφορία προσλαμβάνεται και κωδικοποιείται, ως να υπερβαίνει τις μεμονωμένες αντιληπτικές τροπικότητες, σε κάποια άγνωστη (ως τώρα) υπερ-τροπική μορφή.
- Τα βρέφη φαίνεται να βιώνουν έναν κόσμο αντιληπτικής ενότητας, όπου μπορούν να αντιληφθούμε ατροπικές (amodal) ποιότητες από κάθε μορφή ανθρώπινης εκφραστικής συμπεριφοράς, να τις αναπαραστήσουν αφαιρετικά, και έπειτα να τις μεταφέρουν σε άλλες τροπικότητες.
- Ίσως, αντί ένα βρέφος να αντιλαμβάνεται εικόνες, ήχους, αγγίγματα και αντικείμενα με όνομα, να αντιλαμβάνεται σχήματα, εντάσεις και χρονικά πρότυπα – δηλαδή, τις πιο «σφαιρικές» ποιότητες της εμπειρίας.

Μικρή παρέκβαση για διευκρίνιση

- «Ατροπικά χαρακτηριστικά είναι εκείνα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αναγνώριση μιας διάστασης ενός αντικειμένου ή ενός γεγονότος σε περισσότερες από μία [αντιληπτικές] τροπικότητες, ενώ τροπικά χαρακτηριστικά είναι εκείνα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αναγνώριση μια διάστασης ενός αντικειμένου που προσιδιάζει σε μια μοναδική τροπικότητα. Επομένως, η ένταση, ο ρυθμός, η διάρκεια, ο χωρικός εντοπισμός, η χωρική έκταση και το σχήμα αντιπροσωπεύουν ατροπικά χαρακτηριστικά του κόσμου που μπορούν να προσδιοριστούν σε περισσότερες από μία τροπικότητες. Βρίσκονται σε αντίθεση προς τροπικά-εντοπισμένα χαρακτηριστικά των ερεθισμάτων, όπως η κοκκινότητα, η γλυκύτητα και το τόνος. Ενώ, τροπικά-εντοπισμένα χαρακτηριστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον προσδιορισμό αντικειμένων (δηλ. ένα αντικείμενο οφείλει την ιδιαιτερότητά του εν μέρει στον συνδυασμό διαφόρων τροπικά-εντοπισμένων χαρακτηριστικών), ατροπικά χαρακτηριστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την απόσπαση ισοδύναμων πληροφοριών υπό διαφορετικές συνθήκες. Δηλαδή, η ικανότητα μας να αναγνωρίζουμε χαρακτηριστικά του ίδιου αντικειμένου απτικά στο σκοτάδι ή οπτικά στο φως βασίζεται στην ισοδυναμία της μορφής μεταξύ αυτών των διαφορετικών τροπικοτήτων» (Lewkowicz & Turkewitz 1980, σελ. 597-8).

- Άρα, π.χ. το βρέφος δεν έχει την εμπειρία ενός «ορατού στήθους» και ενός «απτικού στήθους»
- *Η πραγματική εμπειρία του να κοιτάς κάτι για πρώτη φορά που, βάσει του πως ήταν η αίσθησή του απτικά, θα πρέπει να μοιάζει ανάλογα και αυτό να συμβαίνει, ίσως έχει τη μορφή μιας déjà vu εμπειρίας.*
- Σύμφωνα με τον Stern, στο προλεκτικό επίπεδο, η εμπειρία του να εντοπίζεις κάποιο δι-αισθητηριακό ταίριασμα (ειδικά για πρώτη φορά), θα γίνεται αισθητή ως η αντιστοιχία ή ο εμποτισμός της παρούσας εμπειρίας με κάποια προηγούμενη ή οικεία.
- Η παρούσα εμπειρία θα βιώνεται ως σχετιζόμενη, κατά κάποιο τρόπο, με κάποια άλλη εμπειρία.

- Φυσιογνωμική αντίληψη: ο ολιστικός, συναισθηματικά χρωματισμένος χαρακτήρας της αντίληψης.

- Έννοια του Heinz Werner (1948)

- Σύμφωνα με αυτή την έννοια, οι ατροπικές ποιότητες που γίνονται άμεσα αντιληπτές από τα βρέφη, αποτελούν *κατηγορικές συγκινήσεις* αντί αντιληπτικές ποιότητες (όπως σχήμα, ένταση και αριθμός).

Αισθήματα ζωτικότητας (vitality affects)

- Ο Stern εισάγει αυτή την έννοια στο βιβλίο του για τον διαπροσωπικό κόσμο του βρέφους το 1985 και την επεξεργάζεται μέχρι το τέλος της ζωής του.
- Το 1999 στο κείμενό του “Vitality contours: The temporal contour of feelings as a basic unit for constructing the infant’s experience”, υιοθετεί τον όρο «καμπύλες ζωτικότητας» (vitality contours).
- Στο τελευταίο του βιβλίο, με τίτλο “Forms of Vitality: Exploring Dynamic Experience in Psychology and the Arts” το 2010, προτιμά τον όρο «μορφές ζωτικότητας» (forms of vitality).
- Η εξέλιξη των μετονομασιών δείχνει ότι για τον Stern σε αυτή την κατηγορία φαινομένων δεν εμπίπτουν μόνο όσα αφορούν το συναίσθημα (Stern, 1999).

- **Αισθήματα ζωτικότητας**: είναι διαφορετικά από τα κατηγορικά συναισθήματα, γίνονται αντιληπτά σε δυναμικές καταστάσεις εσωτερικής παρώθησης, ορέξεων και έντασης, δεν έχουν το σαφές περιεχόμενο των κατηγορικών συναισθημάτων και θα μπορούσαν να περιγραφούν με όρους, όπως: «ξεχύνεται σε κύματα», «εξασθενίζει σιγά σιγά», «έκρηξη», «κρεσέντο»...
- **καμπύλες ζωτικότητας**: «οι συνεχείς μεταβολές στο επίπεδο διέγερσης, ενεργοποίησης και ηδονικότητας που συμβαίνουν ανά κλάσμα δευτερολέπτου και αναδύονται από γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στο σώμα και το νου του εαυτού και των άλλων, και είναι ενσωματωμένες χρονικά εξελισσόμενων αισθημάτων» (Stern 1999, σελ. 70).
- Κάθε ζωτική λειτουργία, σύμφωνα με τη φιλόσοφο Suzanne Langer (1967), περιλαμβάνει «μορφές αισθημάτων».
- Ο Stern (2010) στον τελευταίο του βιβλίο, υποστηρίζει ότι «ζούμε εντυπώσεις ζωτικότητας όπως αναπνέουμε τον αέρα. Βιώνουμε τους άλλους ανθρώπους βάσει της ζωτικότητάς τους. Διαισθητικά, αξιολογούμε τα συναισθήματά τους, τις νοητικές τους καταστάσεις, ότι σκέφτονται και ότι πραγματικά εννοούν, την αυθεντικότητά τους, και τι είναι πιθανό να κάνουν μετά, όπως και την υγεία ή την ασθένειά τους επί τη βάση της ζωτικότητάς τους, όπως αυτή εκφράζεται στις σχεδόν συνεχόμενες κινήσεις τους. Οι τέχνες που βασίζονται στο χρόνο, δηλαδή, η μουσική, ο χορός, το θέατρο, και ο κινηματογράφος, μας κινούν μέσω της έκφρασης της ζωτικότητας που συνηχεί εντός μας» (σελ. 3,4).
- Το βρέφος βιώνει αισθήματα ζωτικότητας από το ίδιο του το σώμα ή από άλλους. Π.χ. από τον τρόπο που το σηκώνει κάποιος στην αγκαλιά του.
- “Το βρέφος είναι εμβαπτισμένο σε αυτά τα «αισθήματα ζωτικότητας»” (σελ. 54)

Ας αρχίσουμε με την κίνηση (Stern, 2010)

«Όταν ο νους μας έχει την εμπειρία μιας κίνησης αυτή δεν λαμβάνει χώρα μόνη της. Μεταφέρει μαζί της κι άλλα γεγονότα. Μια κίνηση εκδιπλώνεται σε μια συγκεκριμένη χρονική δέσμη, ακόμα και αν αυτή είναι πολύ μικρή. Υφίσταται ένα χρονικό περίγραμμα ή ένα χρονικό προφίλ της κίνησης καθώς ξεκινά, ρέει εντός του και τελειώνει. Επομένως, μια χρονική αίσθηση, η μορφή της και η διάρκειά της δημιουργούνται στον ανθρώπινο νου, παράλληλα με την κίνηση. Άλλωστε, ο χρόνος είναι μια ανθρώπινη εφεύρεση.

Η κίνηση κουβαλά μαζί της την αντίληψη ή την απόδοση δυνάμεων “πίσω” και “εντός” της κίνησης.

Επιπρόσθετα, η κίνηση χρειάζεται να συμβαίνει εντός ενός χώρου, κι έτσι, μια αίσθηση του χώρου καθορίζεται μέσω της κίνησης.

Τέλος, μια κίνηση έχει κατευθυντικότητα. Φαίνεται να πηγαίνει κάπου. Μια αίσθηση εμπροθεσιμότητας προστίθεται επίσης αναπόφευκτα. Από μια άποψη, η δύναμη, το χρόνο, ο χώρος και η κατευθυντικότητα θα μπορούσαν να ονομαστούν οι τέσσερις κόρες της κίνησης.

Επομένως, ξεκινώντας με την κίνηση, έχουμε πέντε δυναμικά γεγονότα που συνδέονται μεταξύ τους. Αυτά τα πέντε θεωρητικά διαφορετικά γεγονότα – κίνηση, χρόνος, δύναμη, χώρος, πρόθεση/κατευθυντικότητα – αν ληφθούν υπόψη μαζί προκαλούν την εμπειρία της κίνησης. Ως μια συνολικότητα, μια Gestalt, αυτά τα πέντε συστατικά δημιουργούν μια “θεμελιώδη δυναμική πεντάδα”. Αυτή η φυσική Gestalt προκαλεί την εμπειρία της ζωτικότητας στις κινήσεις ενός προσώπου ή σε αυτές άλλων» (σελ. 4,5)

- «Η θεμελιώδης δυναμική πεντάδα της κίνησης, του χρόνου, της δύναμης, του χώρου και της πρόθεσης φαίνεται να είναι μια βασική, φυσική Μορφή (Gestalt) που μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στον άψυχο κόσμο καθώς τον παρατηρούμε, στις διαπροσωπικές σχέσεις καθώς τις ζούμε, και στα προϊόντα του κουλτούρας καθώς τα βιώνουμε. Αυτός φαίνεται να είναι ο τρόπος που ο νους είναι σχεδιασμένος για να συλλαμβάνει δυναμικά γεγονότα» (σελ. 6,7).

Για να κατανοήσουμε τις δυναμικές μορφές της ζωτικότητας, ας προσέξουμε τις επόμενες λέξεις:

- Εκρηγνυόμενος
- Φουσκώνοντας
- Εφορμούμενος
- Χαλαρώνοντας
- Ταραζόμενος
- Έντονος
- Δυναμικός
- Απαλός
- Αιωρούμενος
- Σφιχτός
- Παλλόμενος
- Επιπλέων
- Σπρωγμένος
- Άτονος
- Εξαφανιζόμενος
- Φθίνον
- Ακινήτονας
- Ανερχόμενος
- βυθιζόμενος
- Σπρωχνόμενος
- διστακτικός

- Η εμπειρία της ζωτικότητας είναι εγγενής σε κάθε πράξη κίνησης (φυσικής ή νοητικής).
- Π.χ. το αίσθημα ζωτικότητας (της) «ορμής»: του θυμού, της χαράς, μιας ιδέας που ξεπηδά, μιας έκρηξης φωτός, της techno ή της drum n bass μουσικής, μιας γραμμής κόκας κ.λπ.
- Η εκφραστικότητα των αισθημάτων ζωτικότητας φαίνεται στο θέατρο μαριονέτας.
- Η θεά ενός νεκρού σώματος μας «παγώνει το αίμα», γιατί στερείται ζωτικότητας.
- Βρέφη: το παράδειγμα του «παγωμένου προσώπου»
- Ο αφηρημένος χορός & μουσικής αποτελούν τέλεια παραδείγματα της εκφραστικότητας των αισθημάτων ζωτικότητας. Ο χορογράφος προσπαθεί να εκφράσει έναν τρόπο αισθήματος και όχι ένα συναισθηματικό περιεχόμενο.

- Ο Stern παρατηρεί ότι το βρέφος μπορεί να βρίσκεται στη θέση του θεατή μιας παράστασης μοντέρνου χορού.
- Ίσως, ένα βρέφος δεν αντιλαμβάνεται μια πράξη ως τέτοια, με τον τρόπο των ενηλίκων (αυτή η πράξη είναι το άπλωμα του χεριού για να φτάσω το μπουκάλι). Μάλλον, το βρέφος είναι πολύ πιο πιθανό να αντιλαμβάνεται άμεσα και να αρχίζει να κατηγοριοποιεί τις πράξεις βάσει των αισθημάτων ζωτικότητας που αυτές εκφράζουν.
- Όπως ο σύγχρονος χορός για τους ενήλικες, έτσι ο κοινωνικός κόσμος βιώνεται από τα βρέφη ως ένας κόσμος από αισθήματα ζωτικότητας, παρά ως ένας κόσμος από τυπικές πράξεις.
- Είναι, επίσης, ανάλογος με τον φυσικό κόσμο της ατροπικής αντίληψης, που είναι πρωταρχικά ένας κόσμος αφηρημένων ποιοτήτων σχημάτων, αριθμών, επιπέδων έντασης κ.λπ., και όχι ένας κόσμος αντικειμένων που βλέπουμε, ακούμε ή αγγίζουμε.

- Τα αισθήματα ζωτικότητας βιώνονται ως δυναμικές μεταβολές ή αλλαγές που έχουν κάποιο μοτίβο εντός μας.
- Στην ουσία, τα αισθήματα ζωτικότητας είναι χρονικά μοτίβα αλλαγών (patterned changes over time) ή αλλιώς, μοτίβα μεταβαλλόμενης έντασης και ηδονικού τόνου στο χρόνο.
- Μοιάζουν σαν μια μουσική φράση ή ρέοντα αισθήματα, τα οποία δεν μπορούν να συλληφθούν ή να εξεικονισθούν μέσω μιας μοναδικής νότας, δηλ. μέσω μιας φέτας χρόνου ή μιας «ηχητικής φωτογραφίας». Είναι αναλογικά χρονικά περιγράμματα που μπορούν καλύτερα να προσδιοριστούν μέσω δυναμικών κινητικών όρων.
- Άρα, μπορούν να αποσπαστούν από κάθε είδους συμπεριφορά ή κατάσταση, σε κάποια αφηρημένη ατροπική μορφή, και να εφαρμοστούν σε ένα άλλο είδος συμπεριφοράς ή νοητικής λειτουργίας.
- Αυτές οι αφηρημένες αναπαραστάσεις, μπορεί να επιτρέπουν την διαισθητηριακή αντιστοίχιση παρόμοιων αισθημάτων ζωτικότητας από διαφορετικές συμπεριφορικές επιδείξεις, επιτρέποντας έτσι την ένωσή τους και άρα την δημιουργία οργάνωσης!
- Ποιο σημείο από το κείμενο του Agamben σας θυμίζει αυτό?

- Π.χ. νανούρισμα του βρέφους: ήχος & κίνηση
 - Το βρέφος θα βιώσει την εμπειρία ενός αναδυόμενου άλλου
-
- Π.χ. (Stern, 1999): όταν το βρέφος παρατηρεί μια γλώσσα που βγαίνει από το στόμα κάποιου, δεν αντιλαμβάνεται μόνο το τελικό σημείο αυτής της πράξης, αλλά και την καμπύλη διάρκειας, ταχύτητας και μετασχηματισμού της μορφής κατά την πράξη. Καθώς το στόμα ανοίγει και η γλώσσα εξέρχεται, λαμβάνει χώρα μια επιταχυνόμενη αύξηση στην ισχύ του ερεθίσματος (κίνηση και οπτική αντίθεση). Μια μεγάλη περιοχή του κεντρικού οπτικού πεδίου με έντονη αντίθεση φωτός-σκιάς μεγαλώνει ταχύτατα , και κάτι έρχεται προς το βρέφος. Αυτά τα ερεθίσματα θα συνοδεύονται και από αντίστοιχες αυξήσεις στο επίπεδο διέγερσης και ενεργοποίησης. Το αντίθετο συμβαίνει όταν η γλώσσα γυρίζει πίσω και το στόμα κλείνει. Στο ενδιαμέσο, όταν η βγαλμένη γλώσσα κρατιέται έξω, η καμπύλη των μεταβολών του ερεθίσματος ισιώνει, και διατηρείται το αυξημένο επίπεδο διέγερσης, ενεργοποίησης και ηδονικότητας.
 - Η όλη πράξη, εκτός του ότι έχει την μορφή μιας χειρονομίας, είναι ένα χρονικά καμπυλούμενο ολιστικό γεγονός με προοδευτικές μεταβολές στην ισχύ του συναισθήματος, το ρυθμό και τη μορφή που προκαλούν αντίστοιχες μεταβολές στο πρότυπο αισθηματικής ροής του βρέφους, που το βιώνει ως ένα είδος υποκειμενικού μικροδράματος. Άξιζι να σημειώσουμε ότι το βρέφος δεν διαθέτει στο νου του μια κατηγορία γεγονότων που θα μπορούσαν να ονομάζονται «βγάλσιμο γλώσσας» ή ένα εδραιωμένο σχήμα το οποίο θα μπορούσε να ενεργοποιείται πριν ακόμα ολοκληρωθεί η οπτική εμπειρία. Πρέπει να ζήσει ολόκληρο το γεγονός καθώς αυτό εκτυλίσσεται στο χρόνο.
 - Η καμπύλη ζωτικότητας αφορά το **πώς** εκτελέστηκε η πράξη του βγαλσίματος της γλώσσας. **Αποτελεί την φρασεολογία της πράξης**. Αντιθέτως, τα ξεχωριστά κομμάτια της πράξης που συγκροτούν τη μορφή της, αποτελούν της νότες.

- Η έννοια των αισθημάτων ζωτικότητας, μας επιτρέπει να φανταστούμε πως το βρέφος βιώνει την ανάδυση της οργάνωσης ενός αισθησιοκινητικού σχήματος. Π.χ. του αντίχειρα-στο-στόμα.
- Το βρέφος αρχικά κινεί το δάχτυλο προς το στόμα, με έναν φτωχά συντονισμένο, χαλαρά κατευθυνόμενο, σπασμωδικό τρόπο.
- Κατά την αρχική φάση μιας πετυχημένης προσπάθειας, και ενώ ο αντίχειρας πλησιάζει κοντύτερα, αλλά δεν βρίσκεται ακόμα μέσα, στο στόμα, το (αισθησιοκινητικό) μοτίβο είναι ατελές και το βρέφος βιώνει μιας αυξημένη διέγερση.
- Όταν ο αντίχειρας βρίσκει το δρόμο του μέσα στο στόμα, πέφτει η διέγερση, γιατί το μοτίβο έχει ολοκληρωθεί και η «ομαλή /στρωτή λειτουργία» του βυζάγματος (ένα ήδη εδραιωμένο σχήμα) αναλαμβάνει.
- Παράλληλα με την πτώση της έντασης, λαμβάνει χώρα και μια σχετική μεταστροφή προς έναν θετικό ηδονικό τόνο με την ανάληψη της ομαλής λειτουργίας (βύζαγμα).
- Αυτή η διαδικασία συμβαίνει επαναληπτικά, μέχρι να αρχίσει να λειτουργεί στρωτά. Όταν αυτό συμβεί, το σχήμα του αντίχειρα-στο-στόμα δεν συνοδεύεται πλέον από διέγερση και ηδονικές μεταβολές, και περνάει απαρατήρητο «λειτουργώντας ομαλά».

- Κατά τη διάρκεια όμως των αρχικών δοκιμών, όταν το σχήμα δεν έχει ακόμα εδραιωθεί, το βρέφος βιώνει, για κάθε απόπειρα με αβέβαιη επιτυχία, τη σταδιακή οικοδόμηση ενός συγκεκριμένου περιγράμματος διέγερσης καθώς το χέρι αβέβαια βρίσκει το δρόμο του προς το στόμα και μετά μια πτώση της διέγερσης και μια μεταβολή σε έναν ηδονικό τόνο όταν το στόμα έχει βρεθεί και εξασφαλιστεί.
- Με άλλα λόγια, κάθε απόπειρα συνοδεύεται από ένα χαρακτηριστικό αίσθημα ζωτικότητας που συνδέεται με αισθήσεις από τον βραχίονα, το χέρι, τον αντίχειρα και το στόμα – οδηγώντας όλα στην ολοκλήρωση.
- Αυτή η διαδικασία μορφοποίησης του σχήματος βιώνεται από το βρέφος ως μια αναδυόμενη εμπειρία οργάνωσης.
- Αυτές τις υποκειμενικές εμπειρίες διαφόρων ειδών επίτευξης οργάνωσης, ο Stern τις ονομάζει αίσθηση ενός αναδυόμενου εαυτού. Αυτές οι εμπειρίες μπορεί να βιώνονται ως κάποια επίλυση έντασης.

➤ **Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΤΩΝ ΚΑΜΠΥΛΩΝ ΖΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ** (Stern, 1999)

- Η μεγάλη πλειοψηφία των καμπυλών ζωτικότητας έχουν διάρκεια μερικών δευτερολέπτων το πολύ (2 δευτερόλεπτα περίπου).
- Η χρονική διάρκεια έχει μεγάλη σημασία γιατί αντιστοιχεί στη διάρκεια της ψυχολογικά παρούσας στιγμής, στο παρόν που βιώνεται.
- Τα βρέφη είναι πολύ ικανά στο να αντιλαμβάνονται τις χρονικές μεταβολές, π.χ. τα χρονικά χαρακτηριστικά της ομιλίας και των μη-λεκτικών φωνοποιήσεων.
- Π.χ. μπορούν ήδη από τον 3^ο μήνα να μιμούνται ηχητικά πρότυπα (ρυθμικές φράσεις) που ακούνε από άλλους, τα οποία αποτελούνται από αρκετές νότες (Parousek & Pasousek, 1981)
- Οι γονείς μορφοποιούν τις συμπεριφορές τους προς τα βρέφη σε συγκινησιακούς σχηματισμούς (affective configurations). Δες παρακάτω.

- **ΚΑΜΠΥΛΕΣ ΖΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΜΟΤΗΤΑ** (Stern, 1999)
- Οι καμπύλες ζωτικότητας, όπως οι μουσικές φράσεις, έχουν μια αρχή, μια μέση και ένα τέλος. Εξ ορισμού, αυτές οι ενότητες προχωρούν προς ένα δυνητικά αναγνωρίσιμο τέλος. Είναι εγγενώς προσανατολισμένες προς ένα τέλος.
- Πειραματικά ευρήματα δείχνουν ότι η ικανότητα να προβλέπει κανείς το τέλος μιας μουσικής φράσης που κανείς έχει ακούσει μόνο ένα μέρος της είναι πανανθρώπινη. Π.χ. τα πειράματα του Glenn Schellenberg (1996, 2002) έδειξαν ότι παιδιά και ενήλικες μπορούν να προβλέψουν τον τρόπο που τελειώνουν φράσεις από διαφορετικά στυλ μουσικής (δυτική και κινέζικη) ανεξαρτήτως που επιπέδου της μουσικής τους παιδείας.
- Παρομοίως, τα περισσότερα από τα ζωτικά εσωτερικά γεγονότα της ζωής είναι σαν προβλέψιμες μουσικές φράσεις. Π.χ. η αναπνοή. Οι εισπνοές έχουν μια οικογένεια καμπυλών ζωτικότητας με μια σαφή έναρξη, μέση και τέλος. Το ίδιο και οι εκπνοές. Το ίδιο και το κλάμα, η ούρηση, η απέκκριση, οι γαστρικοί πόνοι, η πείνα, ο κορεσμός κ.λπ. Ομοίως και σωματικές πράξεις, όπως το βύζαγμα, το άπλωμα του χεριού, το περπάτημα, το χτένισμα των μαλλιών κ.λπ.
- Η εμπειρία μας, από τη γέννηση, συντίθεται από χρονικά καθορισμένες αισθήσεις (τόσο από το εσωτερικό μας όσο και από το εξωτερικό), οι οποίες διαμορφώνουν έναν απείρωσ πλούσιο κόσμο από καμπύλες ζωτικότητας. Εφόσον, αυτές οι καμπύλες ζωτικότητας αποτελούν πρότυπα συγκινησιακών ροών που εγγενώς κινούνται προς ένα τελικό σημείο το οποίο συνήθως είναι προβλέψιμο, τα βρέφη εξ αρχής θα βιώνουν τον ανθρώπινο κόσμο με όρους χρονικής κατευθυνσιμότητας προς μια τελική κατάσταση.

- **ΚΑΜΟΠΥΛΕΣ ΖΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΡΟΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ** (Stern, 1999)
- Ορισμός της εμπρόθετης επικοινωνίας του Bates (1979): όταν ο πομπός έχει επίγνωση προκαταβολικά της επίδρασης που το σήμα θα έχει στον δέκτη και συνεχίζει να δρα ώστε να επιτύχει τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- Αν ισχύει όσα αναφέρθηκαν σχετικά με την εγγενή κατευθυντικότητα των καμπυλών ζωτικότητας, τότε ένα ερώτημα που προκύπτει είναι: πόσο συγκεκριμένος είναι ο τελικός στόχος στο νου του βρέφους? Ποιες ενδείξεις αποκαλύπτουν τους στόχους που επιδιώκουν άλλοι? Και πως γίνεται κατανοητή η κίνηση προς τον στόχο?
- Από τι στιγμή που το τελικό σημείο προβλέπεται προκαταβολικά, καθίσταται στόχος. Εφόσον, υφίσταται ένας σχετικά συγκεκριμένος στόχος, και ο χρόνος άφιξης στο στόχο μπορεί να εκτιμηθεί, η καμπύλη της συναισθηματικής ροής προς το στόχο αποκτά ένα ακόμα χαρακτηριστικό, μια συνεχόμενη εκτίμηση της διαρκούς χρονικής προσέγγισης προς, και της συρρικνούμενης απόστασης από, το αναμενόμενο τελικό σημείο. Αυτό έχει τη μορφή μιας «αντίστροφης μέτρησης» που συμβαίνει στο παρασκήνιο. Αυτή η χρονική κίνηση προς τον αναμενόμενο στόχο έχει τη δική της χρονική πορεία μεταβαλλόμενης έντασης, η οποία δημιουργεί μια καμπύλη ζωτικότητας που προστίθεται στην αισθησιοκινητική-συναισθηματική καμπύλη ζωτικότητας.
- Η ανακάλυψη επομένως της εμπροθεσιμότητας στον εαυτό και τους άλλους, μπολιάζεται εντός των κατευθυνόμενων καμπύλων ζωτικότητας που συγκροτούν τον κόσμο του βρέφους. Ή αλλιώς, μια μορφή υφίσταται ήδη εντός της οποίας η πρόθεση θα μπορέσει να εισαχθεί. Μπορούμε πια να μιλάμε για εμπρόθετες καμπύλες ζωτικότητας.

- **ΚΑΜΠΥΛΕΣ ΖΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ** (Stern, 1999)
- Τα βρέφη, από πολύ νωρίς στη ζωή τους, τείνουν να βιώνουν και να αναλύουν τον ανθρώπινο κόσμο με όρους αφηγηματικών μορφών.
- Η αφηγηματική μορφή είναι, στην πιο απλή της εκδοχή, μια ιστορία, που λέγεται σε κάποιον και έχει μια αρχή, μια μέση και ένα τέλος. Αποτελεί έτσι μια ολιστική ενότητα που έχει μια συνεκτική ροή και κατευθυνσιμότητα.
- Τα δύο ουσιαστικά χαρακτηριστικά της αφηγηματικής μορφής είναι μια πλοκή (υπόθεση) και μια γραμμή δραματικής έντασης. Η πλοκή περιλαμβάνει πολλά αναγκαία συστατικά: έναν δράστη, που εκτελεί μια πράξη, με κάποια μέσα ή συνδρομή, για να πετύχει ένα στόχο, να ικανοποιήσει ένα κίνητρο ή μια πεποίθηση, ενώ όλα αυτά λαμβάνουν χώρα μέσα σε ένα φυσικό και χρονικό πλαίσιο. Η γραμμή δραματικής έντασης αποτελεί την χρονική πορεία της αύξησης του επιπέδου εγρήγορσης, ενεργοποίησης και της συγκίνησης καθώς η πλοκή εκδιπλώνεται προσεγγίζοντας το σημείο κορύφωσης και μετά πέφτει επιτυγχάνοντας την λύση της. Η γραμμή δραματικής έντασης είναι η συγκινησιακή ή αισθηματική καμπύλη πάνω στην οποία τα συστατικά της πλοκής ξεδιπλώνονται με έναν χρονικά καθορισμένο τρόπο.
- Οι καμπύλες ζωτικότητας αποτελούν τις γραμμές δραματικής έντασης των καθημερινών μικρο-γεγονότων που συγκροτούν τις κοινωνικές αλληλοδράσεις. Με άλλα λόγια, μια αντίληψη των δυνατών χρονικών προτύπων της αφηγηματικής μορφής είναι ήδη εκεί, πριν ακόμα το βρέφος μπορέσει να μιλήσει ή να αφηγηθεί.

Τα αισθήματα ζωτικότητας στην πρώιμη κοινωνική ζωή του βρέφους

- Όπως έχουμε δει στην Α.Ψ. Ι, από τον 2ο μήνα τα βρέφη εμπλέκονται εμπρόθετα και αποτελεσματικά σε αμοιβαίες αλληλοδράσεις πρόσωπο – με – πρόσωπο, που βασίζονται στην ανταλλαγή σωματικών κινήσεων, εκφράσεων του προσώπου και φωνοποιήσεων.
- Στον 3ο μήνα αρχίζουν τα πρώτα παιχνίδια. Τα βρέφη κάνουν “σαχλαμάρες” και γελούν με τα παιχνιδιάρικα πειράγματα των μητέρων τους.
- Ο Stern (2010) υποστηρίζει ότι τα αισθήματα ζωτικότητας βρίσκονται στο κέντρο αυτών των αλληλοδράσεων. Όταν το βρέφος και η μητέρα παίζουν, τα ερεθίσματα για το βρέφος προέρχονται από τα μάτια, το πρόσωπο, το σώμα και τη φωνή της δεύτερης. «Οι γονείς είναι ένα “σόου από φως και ήχο” για το βρέφος, ένα θέαμα που εκμεταλλεύεται τις καταστάσεις διέγερσης του δεύτερου» (σελ. 107).

Μια βασική ψυχολογική αρχή: όταν ένα ερέθισμα γίνεται ισχυρότερο, η διέγερση που προκαλεί γίνεται εξίσου ισχυρή. Επιπρόσθετα, δυναμώνει ο συναισθηματικός χρωματισμός της διέγερσης. Το ερέθισμα μπορεί να είναι οπτικό, ακουστικό, απτικό, ή απλώς ο βαθμός πρωτοτυπίας ή έντασης της προσδοκίας.

- Δύο βασικά στοιχεία αυτής της αρχής:
 - Πρώτον: αν η ισχύς του ερεθίσματος είναι πολύ χαμηλή, το βρέφος δεν θα διεγερθεί αρκετά και θα παραμείνει αδιάφορο και αφηρημένο. Όταν το ερέθισμα είναι πολύ ισχυρό και η διέγερση πολύ υψηλή, είναι πολύ απωθητικό και το βρέφος προσπαθεί να το εξασθενίσει ή να το σταματήσει. Π.χ. μπορεί το βρέφος να γυρίσει το κεφάλι του αλλού ή να κοιτάει κατά πρόσωπο τη μητέρα αλλά να εστιάζει πίσω από αυτή. Μερικά βρέφη ξαφνικά... κοιμούνται! Άλλα βρέφη βάζουν τα κλάματα, μην μπορώντας να το αντιμετωπίσουν. Όλες αυτές είναι αναγκαίες εμπειρίες ζωής, κάθε μία από τις οποίες φέρει διακριτές μορφές ζωτικότητας.

- Οι γονείς στην πορεία μαθαίνουν να διαχειρίζονται και να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους ώστε το βρέφος να βρεθεί στο βέλτιστο επίπεδο διέγερσης για παιχνίδι και να είναι χαρούμενο για ένα σύντομο διάστημα μέχρι να κατακλυστεί από ερεθίσματα.
- Ποια είναι τα αισθήματα ζωτικότητας που χρησιμοποιούνται γι' αυτό?
- Π.χ. η «μωρουδίστικη ομιλία» που χρησιμοποιούν για να απευθύνονται στα βρέφη αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος προσωδίας. Για τον Stern (2010), η προσωδία αποτελεί μια ροή μορφών ζωτικότητας. Άλλωστε, τα χαρακτηριστικά της περιλαμβάνουν τον ρυθμό, τον τονισμό, τη μελωδία, το ύφος μιας ή περισσότερων προτάσεων.
- Στην μωρουδίστικη ομιλία το τονικό εύρος αυξάνει, τα μελωδικά στοιχεία υπερτονίζονται, η ταχύτητα είναι μικρότερη, ο τονισμός των λέξεων επισημαίνεται εντονότερα κ.λπ.
- Αντίστοιχα χαρακτηριστικά παρατηρούμε και στο παιχνίδι, π.χ. το «πάει ο λαγός να πιεί νερό»

➤ Δεύτερο στοιχείο: **Η εξοικείωση.**

- Τα βρέφη εξοικειώνονται ταχύτατα, δηλ. ανταποκρίνονται όλο και λιγότερο σε ένα ερέθισμα που επαναλαμβάνεται, ακόμα και αν το συγκεκριμένο ερέθισμα αρχικά τα είχε διεγείρει στον βέλτιστο βαθμό και τα έκανε ακόμα και να γελάσουν.
- Την 3^η ή την 4^η φορά του βρέφος θα κάνει το ίδιο πράγμα, το βρέφος δεν θα ενδιαφερθεί. η εξοικείωση καθορίζει για τα βρέφη τη βασική δομή των κοινωνικών αλληλοδραστικών παιχνιδιών.
- Οι γονείς για να αποφύγουν την εξοικείωση και να διατηρήσουν στο κατάλληλο επίπεδο της διέγερση του βρέφους, πρέπει συνεχώς να μεταβάλλουν ή να ποικίλουν τα ερεθίσματα τους, δηλ. τη συμπεριφορά τους.
- Ως αποτέλεσμα, οι μορφές ζωτικότητας διαμορφώνονται ως «θέμα και παραλλαγή».
- Μερικά παιχνίδια βασίζονται καθαρά στο χειρισμό των μορφών ζωτικότητας.

- Στο τελευταίο του βιβλίο (Forms of Vitality: Exploring dynamic experience, the arts, psychotherapy, and development, 2010) ο Stern διατυπώνει μια παράξενη ερώτηση: «γιατί η φύση καθόρισε για να τα βρέφη να μη μιλάνε και να μην κατανοούν τις λέξεις για τον πρώτο χρόνο περίπου της ζωής τους?» (σελ.111, η έμφαση στο πρωτότυπο).
- Η απάντηση που δίνει είναι ότι τα βρέφη έχουν να μάθουν ήδη τόσα πολλά για τις βασικές διαδικασίες και δομές της διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Συγκεκριμένα, έχουν να μάθουν τις μορφές δυναμικής ροής που φέρουν οι κοινωνικές συμπεριφορές. Και αυτό πρέπει να το μάθουν πριν έρθει η γλώσσα και μπερδέψει τα πάντα!
- Οι βασικές δομές είναι μη-λεκτικές, αναλογικές, δυναμικές Gestalt που δεν είναι συμβατές με την ασυνεχή, ψηφιακή, κατηγορική φύση των λέξεων.

Τι πρέπει να μάθει το βρέφος σε αυτούς τους πρώτους 12-18 μήνες?

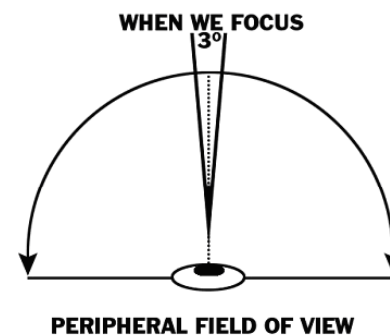
- Τι να κάνεις με τα μάτια σου όταν βρίσκεσαι μαζί με έναν άλλο
- Για πόσο χρονικό διάστημα να κρατά την αμοιβαία βλεμματική επαφή
- Ποιες κινήσεις στροφής του κεφαλιού έχουν αποτέλεσμα
- Πόσο κοντά μπορείς να αφήσεις τον άλλο να σε πλησιάσει και με τι ταχύτητα (ή εσύ προς αυτόν)
- Τι να κάνεις με το πρόσωπό σου (ανάλογα με τον ποιον έχεις απέναντί σου)
- Πώς να φιλάς
- Πώς να διαβάζεις τις σωματικές στάσεις
- Πώς να καταφέρνεις τον άλλο να σε ταΐσει
- Πώς να καταφέρεις να επιτύχεις σωματική επαφή
- Πώς να καταφέρεις να παίξεις με βάση τους κανόνες του κου-κου-τσα
- Πώς να εμπλακείς σε εναλλαγές σειράς όταν με έναν άλλο ανταλλάσετε φωνοποιήσεις
- Πώς να καλωσορίσεις ή να μην καλωσορίσεις τη μητέρα σου σε ένα ξανασμίξιμο όταν αυτή επιστρέφει μετά από έναν αποχωρισμό
- Πώς να κάνεις αστεία, να διαπραγματεύεσαι, να κλιμακώνεις την ένταση, να κάνεις πίσω
- Πώς να εκφράζεις τρυφερότητα, να κάνεις φίλους κ.λπ.

- Ο Stern ονομάζει αυτού του είδους τη γνώση άδηλη σχεσιακή γνώση (implicit relational knowing)
- Οι μορφές ζωτικότητας των διαπροσωπικών συναλλαγών αποτελούν μέρος της άδηλης σχεσιακής γνώσης. Κανείς χρειάζεται ένα σημαντικό βαθμό δυναμικών πληροφοριών για να αναγνωρίσει πως κάποιος κινείται, πως θυμώνει, τότε ο θυμός θα κορυφωθεί, ή τότε μοιράζεται με έναν άλλο το ίδιο «εκεί».
- Στα πρώιμα στάδια της ζωής, το βρέφος πρώτα και κύρια είναι ευαίσθητο στις μορφές ζωτικότητας. Η κίνηση είναι το πιο πρωταρχικό γεγονός και το πιο εξέχων. Αλλά όπως προείπαμε, η κίνηση συνοδεύεται από το χρόνο, γιατί απαιτεί ένα χρονικό διάστημα για να ξεδιπλωθεί. Καθώς το βρέφος βιώνει την εμπρόθετη κίνηση, η κίνηση εμποτίζεται με δύναμη/ισχύ.
- Κάθε εμπειρία του βρέφους μέσω της (ατροπικής) αντίληψης, είναι εμποτισμένη με μορφές ζωτικότητας. Επομένως, βιώνεται ως μια δυναμική ροή κίνησης, με κάποιο χρονικό περίγραμμα, εμποτισμένη με δύναμη/ισχύ, και με κάποια εμπροθεσιμότητα (κατεύθυνση). Αποτελεί δηλαδή μια μορφή ζωτικότητας.

Γιατί να μας ενδιαφέρουν τα αισθήματα ζωτικότητας?

- Ο Stern (2010) προσφέρει μερικούς λόγους:
 - ❖ Οι δυναμικές μορφές ζωτικότητας αποτελούν μέρος των επεισοδιακών αναμνήσεων και δίνουν μορφή στις αφηγήσεις που κατασκευάζουμε για τις ζωές μας. Συνεπώς, προσφέρουν έναν μονοπάτι κατά την ψυχοθεραπεία για την πρόσβαση σε μη-συνειδητές πλευρές της εμπειρίας, και ειδικά στην «άδηλη σχεσιακή γνώση» (η άδηλη γνώση μας για το “πώς να είμαστε μαζί” με κάποιον άλλο)
 - ❖ Πως μπορούν να εξηγηθούν η ενσυναίσθηση, η συμπάθεια, η ταύτιση, χωρίς την σύλληψη με ακρίβεια των χαρακτηριστικών κινήσεων ενός προσώπου;

❖ Πως μπορούμε να αναγνωρίσουμε οικείους άλλους, όταν αυτοί δεν βρίσκονται εστιακό μας πεδίο όρασης; Κάθε άτομο έχει μια κινητική υπογραφή. Μπορούμε να αναγνωρίσουμε το βηματισμό τους ακόμα και όταν τους κοιτάμε από πίσω και από απόσταση. Η περιφερειακή όραση μας επιτρέπει να καταγράφουμε τουλάχιστον δύο διαφορετικές και ξεχωριστές δράσεις που έχουν καθεμιά διαφορετική ταχύτητα, την ίδια στιγμή, τη μια στο δεξιό μας οπτικό πεδίο και την άλλη στο αριστερό.

❖ Οι δυναμικές μορφές ζωτικότητας μας βοηθούν να προσαρμοζόμαστε σε νέες καταστάσεις.